

BERITA TELEVISYEN DAN KEBEBASAN MEDIA DI MALAYSIA: SUATU KAJIAN TERHADAP BERITA TELEVISYEN BAHASA INGGERIS TV2 DAN NTV7

YOW CHONG LEE
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

Abstrak

Kebebasan media tidak pernah dipinggirkan dalam wacana dan perbincangan ilmiah. Baru-baru ini, indeks kebebasan akhbar di Malaysia telah dilaporkan jatuh dua kaki tangga ke kedudukan 147, berbanding dengan 145 pada tahun sebelumnya (Reporters Without Borders, 2014). Perkara ini telah menunjukkan betapa pentingnya untuk pengkaji meneliti ruangan kebebasan media, khususnya terhadap kewartawanan dan pemberitaan bahasa Inggeris di televisyen tidak berbayar (*free-to-air television*), iaitu TV2 dan NTV7. Berita bahasa Inggeris yang dilaporkan di kedua-dua televisyen telah dijadikan sampel kajian dan rujukan dalam kajian ini. Walau bagaimanapun, kajian ini bukanlah sebuah kajian kuantitatif yang melibatkan kajian analisis kandungan. Namun, artikel ini menggunakan analisis konteks yang menumpu kepada asal usul kewartawanan di Malaysia dengan meneliti dasar dan akta negara ini seiring dengan pemilikan saluran televisyen di Malaysia. Seterusnya, sampel kajian telah dianalisis berdasarkan daripada pemerhatian terhadap mitos-mitos seperti nasionalisme dan perpaduan kebangsaan. Dapatan kajian menunjukkan bahawa output berita yang bertindak sebagai agen penstabilan dan pembangunan kebangsaan berkait rapat dengan kawalan dan pemilikan terhadap televisyen di Malaysia. Oleh itu, usaha dalam memperolehi ruang kebebasan media merupakan suatu proses yang berterusan dan hanya akan berhasil dengan melangkaui kesemua isu yang dibincangkan dalam artikel.

Kata kunci: *Kebebasan media; berita televisyen; kawalan; pemilikan media; perpaduan*

TELEVISION NEWS AND MEDIA FREEDOM IN MALAYSIA: A STUDY ON TV2 AND NTV7'S ENGLISH TELEVISION NEWS

Abstract

Media freedom has never been omitted from any academic discussion and discourse. Recently, Malaysia's Press Freedom Index was reported to decline from its previous position to 147 in 2014. This indicates the importance to examine media freedom in Malaysia, specifically on the issues pertinent to English news of the free-to-air television, namely those of the TV2 and NTV7. News items presented on these two channels were collected as samples of this research. However, this is not a quantitative research that encompasses content analysis. In fact, this article employs context analysis by investigating the history of journalism and broadcasting in Malaysia which include the policies and laws of Malaysia together with the ownership and control of the television channels. In addition, the samples were also analysed in line with the notions of nationalism and national unity. The findings of this article indicate that the news reporting in Malaysian television have camouflaged as the agent of unity and national development are the result of ownership and control of the television channels itself. Therefore, efforts in providing media freedom are a continuous process and can only be achieved by overcoming the issues highlighted in the article.

Keywords: *Media freedom; television news; control; media ownership; unity*

SEPINTAS LALU MENGENAI TELEVISYEN SIARAN PERCUMA DI MALAYSIA

Saluran televisyen di Malaysia telah dipenuhi dengan pelbagai siaran percuma (*free-to-air*) seperti TV3, NTV7, 8TV, TV9 yang disepadukan di bawah satu konglomerat media bernama Media Prima Berhad (MPB) dan tidak ketinggalan

juga TV AlHijrah, TV1 serta TV2 yang dioperasi oleh kerajaan (*state*). Jumlah pemilikan dan tontonan televisyen di Malaysia, menurut kajian media Nelson (*The Malaysian Reserve*, 2012), turut mencatatkan peratusan yang tinggi di Malaysia. Menurut laporan tersebut, kadar pemilikan televisyen amat tinggi di semenanjung Malaysia dengan 4.65 juta isi keluarga, iaitu 99% daripada isi keluarga di semenanjung Malaysia memiliki televisyen di rumah. Kadar pemilikan yang tinggi ini telah menyediakan ruangan yang besar kepada syarikat-syarikat swasta untuk melariskan produk dan perkhidmatan mereka mahupun kerajaan untuk menyebarkan maklumat kepada populasi yang mencecah 28 juta di Malaysia.

Sejak 1998, Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM) telah ditubuhkan seiring dengan rombakan Kementerian Tenaga, Telekomunikasi dan Pos kepada Kementerian Tenaga, Komunikasi dan Multimedia pada tahun 1998 (Cassey, 2004: 128). Kini, kementerian tersebut dipindah kepada Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kebudayaan sejak tahun 2004. Walaupun begitu, mandat pengawalseliaan yang diberi kepada SKMM selepas adanya Akta Komunikasi dan Multimedia 1998 (AKM 1998) dan Akta Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia 1998 (ASKM 1998) tidak berubah seiring dengan perubahan kementerian itu. Sesungguhnya, AKM 1998 bertujuan untuk mengawalselia industri berkenaan dengan industri komunikasi dan multimedia sementara ASKM 1998 bertindak untuk menggariskan fungsi, bidang kuasa dan aspek pengoperasian AKM (*ibid.*).

AKM 1998 telah menggariskan beberapa peraturan yang menghadkan perkembangan sektor media untuk menggalakkan pembentukan masyarakat yang adil dan demokratik. Sebagai contohnya, kod kandungan AKM 1998 (Seksyen 213) telah melarang penyampaian isi kandungan yang tidak bersesuaian, yakni kandungan-kandungan yang boleh menyinggung perasaan (*offensive*) dan boleh dibantah (*objectionable*) dalam konteks nilai sosial negara ini. Ia seakan-akan membawa kebaikan kepada penerima maklumat kerana boleh mengelakkan penerimaan maklumat yang tidak sesuai. Namun, harus diingat bahawa, akta sedemikian adalah terdedah kepada penyalahgunaan lalu menyebabkan “penapisan” isi kandungan yang dilihat tidak mendatangkan faedah berdasarkan penilaian pihak berkuasa.

Bukan itu sahaja, pekerja-pekerja media turut diancam oleh pelbagai peraturan yang mengawal kebebasan kerja mereka. Seperti yang dinyatakan oleh Safar, Asiah, dan Gunaratne (2000):

*“para wartawan boleh didakwa di bawah Akta Hasutan, 1948
atau Akta Fitnah; mahupun ditahan di bawah Akta Keselamatan
dalam Negeri (ISA) yang membenarkan penahanan tanpa caj dan
perbicaraan atas sebab menghasut ketidaktenteraman awam”*
(*m/s.* 326).

Sering kali, ia telah menjadi suatu kebiasaan kepada kerajaan untuk menyakinkan rakyatnya bahawa akta-akta drakonion seperti ini, khususnya ISA

adalah diperlukan untuk mengelakkan sebarang ancaman kepada negara maka sebarang usaha untuk menghentikan ancaman itu adalah diperlukan. Misalnya, kita boleh mendengar bekas Perdana Menteri Malaysia, Tun Abdullah Badawi memberi pandangan terhadap demonstrasi yang diadakan pada tahun 2007 dan disebarkan melalui agensi berita kerajaan, BERNAMA bahawa:

“ISA merupakan cara pencegahan untuk mengelakkan negara daripada insiden tidak diingini yang mampu mengancam keamanan dan keharmonian serta menyebabkan segala bentuk perkara yang buruk. Ia akan digunakan, apabila ia perlu digunakan”

(BBC News, 2007, November 27).

Pada awal tahun 2012, kerajaan di bawah pimpinan perdana menteri Najib Razak telah mengumumkan pemansuhan ISA dan beberapa pengisytiharaan berkenaan dengan darurat seiring dengan usaha kerajaan untuk “menjamin kebebasan (*civil liberty*) dan mencapai demokrasi yang moden dan berfungsi” memandangkan akta-akta tersebut “tidak awam lagi mendatangkan manfaat politik” kepada pihak kerajaan (The Star, 2011, September 15; Lisa J., 2012, Julai 9).

Pada tahun yang sama, ISA telah digantikan dengan Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-langkah Khas) 2012 yang tidak jauh beza fungsinya dengan ISA. Contohnya, dalam Fasal 4(1) dan 4(5) akta ini, polis dibenarkan menahan mereka yang dipercayai terlibat dalam kesalahan keselamatan selama 28 hari untuk tujuan siasatan (Thomas, 2012, April 21). Mereka yang dibebaskan selepas penyiasatan juga boleh dipasang alat pemantauan elektronik dengan persetujuan mahkamah. Bukan itu sahaja, akta ini juga mempunyai bidang kuasa yang besar, kerana ia juga merangkumi “maklumat sensitif” yang ditakrif “sebarang dokumen, maklumat dan bahan yang berkenaan dengan kabinet, jawatankuasa kabinet dan majlis eksekutif negara (*state executive council*), atau berkenaan dengan kedaulatan, keselamatan negara, pertahanan, ketenteraman awam dan hubungan antarabangsa sama ada atau tidak ia dikelaskan sebagai “rahsiah” atau “sulit” (ibid.). Dengan kata lain, akta baru yang menggantikan ISA jelas lebih luas bidang kuasanya dan lebih berkuasa untuk mempengaruhi kebebasan media di Malaysia.

Selanjutnya, untuk menganalisa TV1 dan TV2, kita boleh melihat hubungkait di antara RTM dengan kerajaan, kerana perkara ini mampu memperlihatkan bidang kuasa dalam penentuan dasar negara. RTM merupakan salah sebuah agensi di bawah Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kebudayaan. Kedua-dua saluran televisyen yang beroperasi di bawah kementerian perlu mendampingi objektif kementerian¹, antaranya mereka perlu “menyebarkan maklumat mengenai falsafah, dasar dan program nasional secara berkesan bagi melahirkan masyarakat berilmu, bermaklumat dan berbudaya luhur ke arah 1Malaysia”. Dengan kata lain, RTM adalah berkhidmat untuk kerajaan yang semestinya bertentangan dengan konsep Penyiaran Perkhidmatan Awam (*Public*

Service Broadcasting), yang ditakrifkan oleh UNESCO sebagai penyiaran yang dihasil, dibiayai, dan dikawal oleh awam, untuk awam (UNESCO, n.d.). Ia bukan berunsur komersial dan tidak dimiliki oleh kerajaan. Oleh itu, secara idealnya, ia seharusnya bebas daripada penglibatan politik dan tekanan komersil.

Seja mulanya penyiaran, Kementerian Maklumat pada masa itu sudah mengadakan halatuju untuk menentukan cara kedua-dua saluran televisyen dalam penyiaran program-program TV kepada penonton. Daripada kelima-lima halatuju² yang disenaraikan, ia mempamerkan kecenderungan dan keinginan kementerian untuk menggunakan televisyen sebagai alat untuk mempromosikan 'pembangunan nasional' sementara menyediakan sumber hiburan kepada awam.

Sementara itu, untuk mengkaji saluran televisian komersial yang berunsur siaran percuma (*free-to-air*), khususnya TV3, NTV7, 8TV dan TV9, kita seharusnya mendalami persoalan mengenai pemilikan mereka. Kesemua saluran ini adalah dimiliki oleh Media Prima Berhad (MPB), oleh itu, NTV7 dengan komuniti urban yang berbahasa Inggeris sebagai sasaran penonton utama mereka juga tidak terkecuali daripada pemilikan MPB (Media Prima, n.d.). Sesungguhnya, MPB memiliki keempat-empat televisyen siaran percuma ini 100 peratus, oleh itu, adalah rasional untuk mendalami pemilikan MPB khasnya daripada pemilikan saham utama MPB.

Sehingga 25 Februari 2010, pengurus dana pencen negara, Lembaga Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) memiliki 22.11% daripada jumlah saham MPB dan diikuti oleh Gabungan Kasturi Sdn Bhd (GKSB) dengan saham 12.59% (Media Prima, 2010). Tiada perubahan besar terhadap pegangan saham MPB sehingga 29 Febuari 2012, di mana Lembaga KWSP dan Gabungan Kesturi kekal sebagai pemegang saham utama MPB dengan masing-masing memiliki 18.46% dan 11.49% daripada jumlah saham MPB. Sedia maklum bahawa KWSP merupakan salah sebuah agensi di bawah Kementerian Kewangan Malaysia manakala GKSB sering kali dipetik sebagai salah sebuah syarikat yang dimiliki oleh *United Malays National Organisation* (UMNO) (Umi Khattab, 2006: 355; Shanmugam, 2009; The Star, 2009) iaitu parti utama dalam Barisan Nasional yang memerintah Malaysia sejak merdeka lagi.

Dengan pemilikan yang begitu besar (34.70% pada tahun 2009 dan 29.95% pada tahun 2012), kedua-dua syarikat boleh dikategori sebagai pemilik ekonomi (*economic ownership*). Menurut Murdock (1982), pemilik ekonomi dalam sesebuah syarikat besar lazimnya distrukturkan seakan-akan piramid dan mereka akan memiliki kuasa penentuan komposisi dalam lembaga eksekutif yang akan menformulasi dasar syarikat bagi pihak pelabur kecil yang lain. Oleh itu, adalah nyata bahawa KWSP (bagi pihak kerajaan) dan GKSB (bagi pihak UMNO) mempunyai kuasa penentuan, sama ada secara langsung atau tidak, dalam dasar dan strategi perancangan keempat-empat buah saluran televisyen siaran percuma itu.

Dengan menerangkan tentang akta-akta dan dasar-dasar negara yang berkaitan

dengan media dan penyiaran mahupun pemilikan saluran televisyen adalah tidak memadai untuk melihat kesan-kesannya terhadap kandungan berita yang dihasilkan oleh saluran-saluran televisyen tersebut. Maka, adalah perlu untuk pengkaji meneliti sejarah di sebalik pembentukan media dan penyiaran di Malaysia, khususnya dari perspektif nasionalisme dan perpaduan kebangsaan.

NASIONALISME, ‘PEMBANGUNAN NASIONAL’ DAN ‘PERPADUAN KEBANGSAAN’

Atkins (2002) telah menerangkan bagaimana etos media, khususnya sistem penyiaran pada awal perkembangan media di Asia Tenggara dipengaruhi oleh semangat nasionalisme setempat. Banyak negara, termasuk Malaysia telah mengenalpasti kepentingan media sebagai alat untuk menyatupadukan rakyatnya – yang terdiri daripada kumpulan-kumpulan etnik, agama, bahasa dan cara hidup yang berbeza – sebelum sebarang pembangunan utama boleh dicapai dalam negara itu. Benedict Anderson, seorang ahli pemikir yang banyak menyumbang dalam pemahaman terhadap nasionalisme, telah mencadangkan kepentingan “elemen imaginasi” di kalangan rakyat yang interaksinya satu sama lain amat terhad di sesebuah negara. Suatu imej koheren mengenai negara telah dibentuk dan diguna (*constructed and consumed*) di kalangan rakyat yang tidak mengenali mahupun berjumpa satu sama lain. Menurut Anderson (1991),

“ia adalah diimaginasi kerana ahli (rakyat) dalam negara yang paling kecil pun tidak akan mengenali ahlinya yang lain, berjumpa dengan mereka, mahupun mendengar daripada mereka. Namun, dalam minda mereka, adanya imej (imaginasi) mengenai ahli yang lain”

(m/s. 6).

Atkins (2002) berpendapat bahawa “proses-proses komunikasi adalah diperlukan untuk menentukan kejayaan imaginasi itu” (m/s. 18). Namun, adalah perlu diingatkan bahawa kebanyakan kalinya ia adalah dibentuk, sekiranya bukan disalahgunakan atas nama ‘perpaduan kebangsaan’ dan ‘pembangunan negara’ (atau ‘kemajuan negara’). Seperti kata Atkins (2002):

“Pembangunan negara telah menjadi tunggak utama dalam dasar media, dan televisyen bertindak untuk mendidik dan menggalakkan pengenalan kebangsaan (national identification) untuk kepentingan kemajuan dan perpaduan negara. Dalam negara yang rakyatnya terdiri daripada etnik yang berbeza – terutamanya Indonesia, Malaysia dan Singapura – fungsi televisyen untuk pembangunan dan perpaduan negara telah diutamakan. Tersirat dalam era pasca-kolonial ialah pengukuhan kuasa dan autoriti kerajaan selepas pasca-kolonial yang termasuk batasan terhadap perbicaraan politikal (political discourse) mahupun perancangan

dan pemilikan ekonomi terlalu dipusatkan. [Oleh itu,] industri penyiaran merupakan refleksi kepada falsafah dan strategi kerajaan terhadap pengawalan ekonomi”

(m/s. 15).

Pada masa yang sama, Mustafa (2009) juga mendapati kerajaan Malaysia telah sekian lama melihat peranan media sebagai “penyampai maklumat dan menyebarkan dasar-dasarnya untuk tujuan kemajuan dan membawa penambahbaikan kemewahan hidup rakyatnya” (m/s. 170). Corak pemberitaan dan kewartawanan yang bertindak seperti itu dinamakan sebagai ‘kewartawanan pembangunan’ (*‘development journalism’*) (ibid., m/s. 171). Namun, Mustafa telah mengingatkan pembacanya bahawa “kewartawanan pembangunan” di Malaysia dan kebanyakan negara sedang membangun yang mengamalkan jenis kewartawan ini telah menuju ke landasan yang salah lalu perhatian dan usaha perbaikan adalah diperlukan. Dalam kata Mustafa (2009),

“konsep mulia ‘kewartawanan pembangunan’ telah dibinasakan dalam pelbagai keadaan demi berkhidmat untuk kepentingan elit kerajaan, lalu menyumbang kepada pemberitaan yang hanya melaporkan gambaran yang baik untuk kerajaan. Yang juga dikhuatiri adalah suratkhobar [dan media yang lain] tidak digalakkan untuk melayan kritikan terhadap projek-projek kerajaan kononnya kritikan itu boleh mengalih perhatian rakyat dan kerajaan daripada isu pembangunan yang dikatakan penting itu” (ibid.).

Usaha kerajaan untuk ‘menjinak-jinakkan’ media bukanlah suatu perkara yang baru, namun ia masih berlaku sehingga hari ini. Sebagai contohnya, Perdana Menteri Malaysia, Datuk Seri Najib Razak telah bertindak untuk mendidik pihak media agar mendampingi peranan yang telah diberikan kepada mereka. Semasa menghadiri perjumpaan dengan pihak media beliau telah dipetik berkata:

“Saya mahukan kamu (pihak media) menjadi teman dalam perjalanan saya mentransformasikan negara ini... Saya perlukan kamu dalam perjalanan ini untuk berkomunikasi dan mendidik rakyat negara ini agar menerima perubahan ini dan bukannya takut akan perubahan ... [hal ini kerana,] perhubungan simbiotik di antara suratkhobar dan kerajaan adalah amat kritikal untuk masa depan dan kemajuan negara”

(The Star, 2010, Mac 20).

Sudah menjadi suatu kebiasaan kepada wakil pihak berkuasa untuk ‘menjinakkan’ media. Dengan kata lain, media adalah tidak dibenarkan untuk menyimpang daripada kehendak pihak berkuasa. Misalnya, “dalam isu pengurangan subsidi kepada gula, Najib menggesa liputan media agar bergerak dari sudut kesihatan yang menerangkan bagaimana penggunaan gula yang

berlebihan boleh memudaratkan kesihatan, dan bukannya bagaimana harga gula yang tinggi boleh membebankan orang awam” (ibid.). Dalam upacara yang sama juga, Najib turut menggesa pihak media agar melakukan ‘penapisan diri’ (*self-censorship*) dan ‘tanggungjawab sosial’ (*social responsibility*) memandangkan kedua-dua ini diperlukan untuk “memelihara keseimbangan masyarakat Malaysia yang terdiri daripada pelbagai etnik, agama dan budaya” (ibid.). Sekali lagi, nyata kelihatan bagaimana retorik ‘perpaduan kebangsaan’ dan ‘pembangunan negara’ digunakan untuk menghalalkan tindakan menyekat kebebasan media dan maklumat di Malaysia.

Kelaziman penggunaan ‘pembangunan negara’ dan ‘kemajuan nasional’ boleh diterangkan dengan “paradigma dominan untuk pembangunan” (*dominant paradigm of development*) (Zaharom, 2001). Istilah ‘dominan’ di atas bukan sahaja menandakan penyalahgunaan oleh pihak berkuasa untuk merangka dan melaksanakan dasar-dasar kebangsaan dan antarabangsa atas nama pembangunan demi kebaikan semua, tetapi juga menyampaikan kelaziman dan tersebar luas penggunaannya oleh pihak berkuasa mahupun masyarakat awam dari akar umbi. Penerimaan retorik pembangunan boleh diterangkan dengan kepercayaan kedua-dua pihak (pihak berkuasa dan masyarakat awam) di mana pembangunan boleh dikenakan dari atas untuk membasmi kemunduran di kalangan rakyat. Kepercayaan sedemikian rupa telah diterangkan secara tepat oleh Zaharom (2001) seperti berikut:

“masalah kemundulan ... boleh dijejaki (sumbernya) daripada individu. Kemundulan, ringkasnya, adalah disebabkan oleh sikap masyarakat Dunia Ketiga yang ketinggalan zaman dan tidak produktif. Oleh itu, permodenan boleh dicapai hanya dengan perubahan psikologi individu”

(m/s. 210).

Ini telah menerangkan punca kenapa media – khususnya media pemberitaan seperti berita televisyen – di Malaysia masih bertindak sebagai alat memupuk perubahan psikologi sehingga kini. Oleh itu, adalah tidak sukar untuk kita mendapat berita televisyen TV2 dan NTV7 menyebarkan maklumat yang berkonotasikan ‘pembangunan negara’. Misalnya, Timbalan Perdana Menteri, Tan Sri Muhyiddin Yassin didapati menggesa pekerja kumpulan FELDA agar “menerima pendekatan yang inovatif untuk menjadikan negara ini lebih komparatif dalam sektor industri penanaman dan makanan” (News@2, TV2, Februari 11, 2010).

Dalam isu yang berbeza, Muhyiddin juga menggesa “pihak pembangkang untuk membantu Barisan Nasional atau kerajaan BN untuk *membangunkan Perak* dan bukannya meletakkan syarat untuk bekerjasama” (ibid.). Kedua-dua sampel berita ini boleh ditafsir bahawa mereka mempunyai dua matlamat, yakni pertama, meletakkan keutamaan pada ‘pembangunan negara’ dan yang kedua, membeza dan memburukkan parti pembangkang kerana mendakwa mereka tidak

menyumbang kepada perancangan BN dalam usaha ‘pembangunan negara’.

Dalam peristiwa yang lain, Perdana Menteri Malaysia, Datuk Seri Najib Razak telah dijemput menyertai perayaan Tahun Baru Cina yang diadakan oleh MCA dan meminta rakyat agar mempertahankan perpaduan kaum sementara “bersatupadu di bawah semangat 1Malaysia” demi mencapai pembangunan negara (7Edition, NTV7, Februari 14, 2010). Sekali lagi, adalah jelas kelihatan bahawa media di Malaysia, khususnya berita TV2 dan NTV7 digunakan untuk menyebarkan “pengaliran maklumat atas-ke-bawah” (*top-down flow of information*) (Zaharom, 2001: 211), terutamanya dalam penyampaian ideologi pihak berkuasa – kepentingan ‘perpaduan kebangsaan’ dan ‘pembangunan negara’ – kepada masyarakat awam akar umbi.

“Pengaliran maklumat atas-ke-bawah”, menurut Zaharom, “amat jarang meletakkan perhatian pada keperluan rakyat pada peringkat akar umbi, [apatah lagi] mereka yang terpinggir dan tidak diberi hak (*disenfranchised*). Selain menentang “paradigma dominan” kerana ia “melihat pembangunan daripada perspektif yang *ahistorical*” – “beranggapan bahawa negara sedang membangun boleh muncul daripada isolasi yang statik dengan hanya memerlukan stimulasi seperti media untuk berpisah daripada Zaman Kegelapan”, Zaharom (2001) telah meminjam idea Paolo Feiro dan mencadangkan “strategi pembangunan alternatif”. Bagi Zaharom, strategi ini adalah alternatif kerana ia:

“mengenali aspek ketidakkemanusiaan dalam strategi pembangunan dominan dan dasar-dasar di banyak negara, khususnya dunia sedang membangun. Ia adalah alternatif, kerana ia bertindak dan mendesak pendekatan yang lebih perikemanusiaan, dan meletak manusia di hadapan agenda pembangunan ... [demi] pembentukan dunia yang lebih egalitarian”

(m/s. 216).

MITOS ‘PERPADUAN KEBANGSAAN’ DAN KESAN-KESANNYA

Tidak dinafikan bahawa fahaman ‘perpaduan kebangsaan’ secara langsung atau tidak, telah mendatangkan ancaman kepada kebebasan media. Memandangkan pihak media dan pengamal media boleh didakwa dan ditahan – kerana kononnya mencetuskan ketidakharmonian hubungan etnik lalu mengancam keselamatan negara – di bawah akta-akta mahupun undang-undang yang dianggap penting oleh pihak berkuasa untuk menyediakan perisai perlindungan kepada ‘perpaduan kebangsaan’ yang lemah. Sesungguhnya, kepentingan keharmonian etnik dalam negara yang rakyatnya berbilang etnik dan budaya tidak boleh diketepikan. Namun, adalah mustahak agar istilah-istilah seperti “ketidakharmonian hubungan etnik” dan “isu-isu sensitif” tidak disalahgunakan untuk kepentingan politik, seperti yang dinyatakan oleh SUARAM (2009):

“Perbincangan ke atas topik-topik yang dikatakan “sensitif” untuk

masyarakat yang pelbagai etnik seringkali tidak digalakkan, ditapis atau dilarang oleh kerajaan BN sepanjang pemerintahan mereka. Walau bagaimanapun, penapisan tersebut tidak digunapakai ke atas parti pemerintah UMNO atau media yang dikawalinya”

(m/s. 66-7).

Dalam perkara yang berasingan, Tan Hoon Cheng – seorang wartawan kanan suratkhbar berbahasa Cina SinChew Daily – telah ditahan pada tahun 2008 di bawah ISA kerana “laporan beritanya mengenai kata-kata menghina yang disampaikan oleh seorang pemimpin parti UMNO terhadap komuniti Cina di Malaysia (ibid., m/s. 22). Pada tahun yang sama, *The Sun*, sebuah suratkhbar bahasa Inggeris percuma di Malaysia, telah “diarahkan untuk “menunjukkan sebab” kenapa lesen penerbitan mereka tidak patut digantung atau dibatalkan” kerana dituduh “memanipulasi dan memainkan beberapa isu sensitif” (Human Rights Watch, 2009).

Oleh itu, melalui contoh-contoh yang diberikan di atas, jelas menunjukkan posisi diskriminasi yang diambil oleh elit-elit pemerintahan dalam takrifan “isu-isu sensitif”. Ia membenarkan media yang dikawalinya untuk menghasut kebencian sesama kaum lalu menjejaskan keharmonian hubungan etnik sementara mengambil tindakan drastik untuk mendakwa dan menahan “mereka yang melaporkan pandangan-pandangan yang dilihat bertentangan dengan pihak kerajaan” (SUARAM, 2009: 73).

Mustafa K Anuar (2007) dalam artikelnya yang bertajuk *Prescribed Truth, Licensed Freedom*, telah menggariskan 14 alasan yang sering digunakan oleh pihak berkuasa untuk mengadakan kawalan dan sekatan ke atas kebebasan bersuara, ini termasuk 1) keselamatan Persekutuan, 2) faktor moral, 3) penghinaan ke atas mahkamah, 4) fitnah, 5) status bahasa Melayu, 6) kedudukan dan keistimewaan Melayu dan penduduk asal Sabah dan Sarawak, 7) prerogatif (kuasa mutlak) Sultan Melayu dan ketua pemerintah Negeri Sembilan (silu rujuk Mustafa K Anuar, 2007 untuk senarai yang lengkap). Sesungguhnya keadaan ini, menurut Kean Wong (2000), “tidak memberi petanda yang baik kepada media, [kerana] mereka telah dilumpuhkan oleh undang-undang yang melibatkan perpenjaraan mandatori dan tidak diberi semakan kehakiman” (m/s. 124).

PEMBERITAAN DAN DORONGAN PASARAN

Selain pengaruh pihak berkuasa seperti yang dibincangkan sebentar tadi, media juga tidak terlari daripada pengaruh pasaran. Dalam persekitaran yang didorong oleh faktor pasaran, televisyen komersial yang sumber pendapatan utamanya datang daripada hasil pengiklanan akan cuba menarik sebanyak penonton yang boleh untuk memperolehi pulangan yang disasarkan. Oleh itu, adalah perlu untuk kita mengkaji kesinambungan daripada perkara ini. Dalam kajian yang dilakukan oleh McManus terhadap kewartawan yang didorong oleh pasaran (*market-driven journalism*), beliau mendakwa bahawa terdapat tiga faktor yang menyumbang

kepada “keselarasan liputan” (consonance of coverage): 1) motif keuntungan, 2) pasaran, 3) peranan perunding berita televisyen (dipetik daripada Kurpius, 2003: 78). McManus “mencadangkan bahawa kuasa motif keuntungan menyebabkan stesen televisyen mengambil laluan yang kurang penentangan liputan (*coverage resistance*) lalu mengakibatkan keselarasan liputan”. Sementara itu, “kuasa pasaran telah menentukan rutin pencarian, pemilihan dan pelaporan berita ... [yang] menyebelahi maklumat yang senang didedah serta dihasilkan dengan perbelanjaan yang serendah mungkin sementara mendapat bilangan penonton yang sebesar mungkin” (ibid.).

Keadaan bertambah buruk apabila perunding-perunding berita televisyen utama memberi pandangan dan nasihat yang hampir sama kepada stesen televisyen. Kesannya, keseragaman kandungan berita menjadi kebiasaan dan “munasabah”. Sesungguhnya, keadaan di Malaysia tidak jauh bezanya dengan perunding utama media, Utusan Malaysia sebagai contohnya, terdiri daripada ahli-ahli Biro Politik parti dominan, UMNO seperti Perdana Menteri Najib Razak dan orang-orang kanan Perdana Menteri mahupun bekas-bekas editor *News Straits Times* dan pegawai atasan Media Prima (Chan, 2011, Jun 3). Dengan kata lain, berita yang dihidangkan oleh media (stesen televisyen dalam kes ini) hanya akan merangkumi lingkungan berita yang jarang berbeza dengan berita yang didapati di stesen yang lain. Secara tidak langsung, keadaan ini mendatangkan kesan ke atas penggunaan berita, yakni gambaran besar peristiwa-peristiwa dalam masyarakat telah diselindung daripada penonton.

Pada masa yang sama, wujudnya suatu perhubungan di antara media dan kumpulan-kumpulan kapitalis yang jelas kelihatan dalam berita 7Edition yang begitu prihatin dengan pencapaian keuntungan perniagaan kumpulan ini dengan adanya ruangan khas untuk mewawancara pemilik perniagaan secara langsung. Misalnya, suatu wawancara bersama pengurus “sebuah restoran makanan Jepun terbesar di Malaysia” telah diadakan semasa perayaan Tahun Baru Cina 2010. Dalam wawancara tersebut, wartawan menunjukkan minatnya untuk mengetahui promosi dan pencapaian keuntungan perniagaan restoran semasa perayaan itu (7Edition, NTV7, 2010, Februari 14).

Tidak kurang juga bahawa, penaja-penaja solekan, pakaian, dan pendandan rambut turut dipaparkan kepada penonton sebagai tanda penghargaan dan juga sebagai ruang promosi buat penaja-penaja tersebut. Perkara ini jelas kelihatan dalam berita bahasa Inggeris TV2. Oleh itu, adalah tertunjuk bahawa hubungan saluran televisyen dengan rakan perniagaan telah dipaparkan secara terus dalam produksi televisyen. Dalam kes ini, berita televisyen juga tidak terleri hubungannya dengan rakan perniagaan agar menyumbang kepada keuntungan saluran televisyen.

PEMBERITAAN DAN JENAYAH

Aspek-aspek produksi berita bukan sahaja boleh didalami daripada perhubungannya dengan pihak berkuasa dan pengaruh pasaran, ia juga didalami

dari aspek hasil-hasil penghasilan berita. Sebagai contohnya, adalah menjadi kebiasaan bahawa sekurang-kurangnya satu berita jenayah akan dipaparkan kepada penonton dalam berita televisyen. Keadaan sedemikian patut didalami untuk memahami “konsepsi ideologi mengenai jenayah” (*ideological conception of crime*) dalam masyarakat (Fishman, 1981: 98). Sesungguhnya, konsep ideologi di sini adalah berkait rapat dengan kemampuan berita dalam membentuk realiti – apakah jenis jenayah yang dilaporkan atau tidak dilaporkan dan kenapa? – lalu mendatangkan kesan-kesan tertentu dalam masyarakat. Untuk menjawab persoalan ini, pandangan Fishman (1981) boleh dirujuk:

“pihak polis mempunyai kedua-dua kuasa samada menggalakkan atau menyekat (veto) pembentukan arus-arus jenayah (crime wave). Pengumpulan kes-kes jenayah yang dibekalkan oleh pihak polis kepada organisasi berita, secara sistematik, mampu menghalang sesuatu tema itu menjadi arus: arus liputan mengenai topik-topik tertentu yang berunsur jenayah”

(m/s. 100 dan 108).

Tujuan sesuatu berita jenayah dilaporkan (atau disekat daripada dilaporkan) adalah bergantung kepada sumber berita itu, khususnya yang dibekalkan oleh pihak polis. Hal ini dapat dilihat apabila ada dakwaan bahawa statistik jenayah negara yang dibekalkan oleh pihak polis melalui sebuah unit di bawah Jabatan Perdana Menteri, PEMANDU telah dimanipulasi untuk “menunjukkan adanya penurunan dalam kadar [jenayah] agar selari dengan sasaran kerajaan” (Malaysiakini, 2012, Ogos 23) untuk mengkurangkan kadar jenayah sebanyak 20 peratus seperti yang ditetapkan melalui Bidang Keberhasilan Utama Negara (*National Key Result Area, NKRA*) (Pusat Maklumat Rakyat, n.d.).

Bukan itu sahaja, pemberitaan kes-kes jenayah turut menunjukkan elemen sensasi dan juga cubaan untuk mengagungkan kejayaan pihak polis dalam menyelesaikan kes-kes jenayah. Dalam berita, bilangan penjenayah yang ditahan, kesalahan yang dilakukan oleh penjenayah tersebut mahupun wira di sebalik cerita-cerita kejayaan penyelesaian kes jenayah akan menjadi lumrah laporan berita jenayah. Perkara ini amat jelas kelihatan dalam berita bahasa Inggeris TV2 yang dibaca dengan nada yang bangga oleh pembaca berita bahawa “*police arrested seven Iranian, one of them a woman for allegedly try to smuggle a total of 15 kilograms of syabu worth more than 3.8 million Ringgit. The suspects were nabbed during several raids conducted by the Narcotic Unions from Bukit Aman, Selangor and the KL International Airport, KLIA on Monday and Tuesday*” (News@2, TV2, 2010, Februari 10).

Sementara itu, adalah penting untuk menyatakan bahawa kesan-kesan penyampaian berita sedemikian rupa adalah amat kompleks sekali. Hal ini kerana, ia melibatkan keputusan orang awam untuk melaporkan peristiwa-peristiwa jenayah, media dan gambaran ‘rasmi’ mengenai jenayah. “Gambaran ‘rasmi’ mengenai jenayah”, menurut Roshier (1981),

“adalah dikonstruksi (constructed). Memandangkan sifat gambaran mengenai jenayah adalah dibentuk oleh keputusan orang awam untuk melaporkan peristiwa-peristiwa jenayah kepada pihak polis, dan adalah jelas bahawa keputusan-keputusan tersebut berkemungkinan besar dipengaruhi oleh jenis maklumat yang dibekalkan kepada orang awam melalui media massa (hal ini kerana kebanyakan orang jarang mengalami peristiwa jenayah itu sendiri kecuali melalui pengalaman orang lain)”

(m/s. 40).

BERITA TELEVISYEN DAN MEDIA BARU: HALA TUJU KEBEBASAN MEDIA DI MALAYSIA

Dengan pelbagai aspek seperti undang-undang dan pemilikan media, perhubungan berita dengan dorongan pasaran serta jenayah yang dibincangkan itu tadi, maka, inilah masanya untuk mendalami masa depan media di Malaysia. Sejak beberapa tahun yang lepas, penggunaan blog dan media baru seperti portal berita atas talian (*online news portal*) telah dialu-alukan kerana dipercayai mampu memakmurkan ruang demokrasi memandangkan ia boleh menyediakan pelantar kepada suara-suara yang sebelum ini tidak didengari untuk dipersembahkan kepada orang awam yang menghauskan perubahan sosial dan politik. Seperti yang diperhatikan oleh Jun-E dan Zawawi Ibrahim (2008), penggunaan blog boleh “membantu kebebasan sivil (*civil liberties*) sesebuah masyarakat secara keseluruhan; dan juga membantu merangka wacana (*framing the discourse*) serta menentukan agenda bagi pembentukan dasar-dasar awam” (m/s. 77). Secara tidak langsung, media baru telah membawa cabaran kepada media berita arus perdana apabila orang awam merujuk kepada portal berita dan blog, dan bukannya media arus perdana yang banyak dikawal, untuk sumber maklumat alternatif.

Kesannya, kerajaan telah melihat cabaran yang diberikan oleh media baru dan menggunakan media arus perdana, seperti suratkhobar dan berita televisyen – yang mudah dikawal dengan undang-undang yang sedia ada – untuk mengadakan “kenyataan yang luas (*sweeping statement*) oleh ahli politik terhadap *blogger* mahupun tindakan-tindakan yang hanya boleh dihuraikan sebagai gangguan dan ugutan” (ibid., m/s. 78). Sebagai contohnya, bekas Menteri Pertahanan, Datuk Seri Ahmad Zahid Hamidi telah dilaporkan “menggesa *blogger* untuk henti mensensasikan ketidakfungsian kapal selam negara yang pertama” dan dipetik berkata: “*blogger* cukup mengambil tahu dan minat hal-hal bidang ini. Saya fikir rahsia-rahsia ketenteraan ini tak payahlah” (7Edition, NTV7, 2010, Februari 19).

Bukan itu sahaja, baru-baru ini, parlimen Malaysia telah meluluskan pindaan ke atas Seksyen 114A, Akta Keterangan 1950 lalu bercanggah dengan “prinsip asas keadilan yang menyatakan seseorang tidak bersalah selagi kesalahannya tidak dibuktikan” (CIJ, 2012 Ogos 14). Dengan pindaan yang kononnya bertujuan

“melawan keganasan (*terrorism*) dan jenayah siber”, pindaan ini membenarkan sesiapa, termasuk pihak kerajaan mendakwa mereka yang dipercayai memfithnah dan menghasut melalui dunia siber lalu memerlukan pihak yang didakwa untuk membuktikan dirinya tidak bersalah (Malaysiakini, 2012 Ogos 14; Malaysiakini, 2012, Ogos 15), Hal ini kerana, pindaan tersebut, menurut sebuah pertubuhan yang memperjuangkan kebebasan media, Pusat Kewartawan Bebas (*CIJ*),

*“mengandaikan bahawa pemilik, pengendali, hos, editor, pelanggan sesebuah rangkaian atau laman web, atau pemilik komputer atau peralatan mudah alih **dianggap bertanggungjawab** menyiarkan atau mengulangi isi kandungan yang terdapat pada rangkaian, laman web atau peralatan terbabit.”*

[penekanan penulis; CIJ, 2012, Ogos 14].

Sesungguhnya, pindaan terhadap akta ini telah mendatangkan kritikan daripada pelbagai pihak kerana risau akan penyalahgunaan akta ini lalu menghalang pengguna laman sesawang untuk bersuara, menyebarkan dan berkongsi maklumat dan amat mustahak sekali, mengancam kebebasan bersuara secara *online* (Malaysiakini, 2012 Ogos 14; Bernama, 2012, Ogos 26). Oleh itu, adalah tidak bijaksana untuk meraikan kebebasan bersuara melalui blog dan portal berita secara membuta tuli. Hal ini kerana, pandangan ini adalah terlalu optimis dan menutup kemungkinan bahawa adanya kekangan dan batasan ke atas mereka yang cuba memperjuangkan kebebasan bersuara. Seperti yang dicadangkan oleh Mustafa K Anuar (2009),

*“sikap optimistik ini perlu diberi perhatian, memandangkan adanya undang-undang di negara ini yang boleh digunakan, dan telah digunakan, untuk menyalahkan (*criminalise*) wartawan, kritikan dan perbezaan pendapat politik yang dilakukan secara *online*”*

(m/s. 203).

KESIMPULAN

Sebagai kesimpulannya, artikel ini telah menunjukkan bahawa dengan kewujudan undang-undang yang kian ketat – seperti Akta Komunikasi dan Multimedia 1998, Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-langkah Khas) 2012 dan Akta Keterangan 2012 – dan pemilikan ke atas media yang sebahagian besarnya berhubung rapat dengan pihak berkuasa telah mendatangkan impak kepada kebebasan media mahupun pemberitaan di TV2 dan NTV7.

Tidak dikecualikan bahawa, kesan kawalan dan pemilikan media di Malaysia turut boleh diperhatikan melalui output-output berita yang cuba bekerja sebagai agen penstabilan dan pembangunan kebangsaan untuk pihak berkepentingan. Hal ini dapat diperhatikan dalam sampel-sampel berita yang menggunakan retorik-retorik seperti ‘perpaduan nasional’ dan ‘pembangunan kebangsaan’ seiring

dengan tindakan-tindakan yang mengancam kebebasan media di Malaysia. Perkara ini telah memberi kesan kepada ruangan penyalahgunaan kuasa mahupun corak pemberitaan yang hanya selaras dengan kehendak pihak berkuasa. Secara tidak langsung, usaha-usaha untuk menggalakkan etik-etikewartawanan, dan pembentukan ruang demokrasi adalah amat mencabar. Perkara ini telah dibuktikan melalui petikan berita bahasa Inggeris yang dilaporkan di kedua-dua televisyen yang dikaji, khususnya berita-berita yang berbentuk jenayah dan didorongi kuasa pasaran.

Akhir sekali, artikel ini turut menerokai masa depan media di Malaysia di mana media baru telah diberi harapan yang terlalu tinggi untuk menyediakan ruang demokrasi. Namum, semangat optimisme itu tidak harus dipadamkan begitu sahaja. Sesungguhnya, usaha transformasi dan perubahan adalah suatu proses yang berterusan, seperti dalam ungkapan yang berbunyi: “satu-satunya perkara yang tidak berubah adalah perubahan itu sendiri”.

BIODATA PENULIS

Yow Chong Lee merupakan pensyarah di UNIMAS dan berminat dengan penyelidikan yang berkaitan dengan kebebasan media, media alternatif, sinema Malaysia dan festival filem. Penulis boleh dihubungi melalui *clchow@faca.unimas.my*.

Nota:

- 1) Berikut merupakan objektif-objektif Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kebudayaan:
 - I. Menyebarkan maklumat mengenai falsafah, dasar dan program nasional secara berkesan bagi melahirkan masyarakat berilmu, bermaklumat dan berbudaya luhur ke arah 1Malaysia;
 - II. Membangun, menyediakan dan mengawalselia kemudahan dan perkhidmatan komunikasi serta industri kandungan;
 - III. Merakyatkan seni, budaya dan warisan melalui program dan aktiviti seni dan budaya ke arah 1Malaysia;
 - IV. Meningkatkan pendapatan negara melalui sumbangan industri kreatif dan komunikasi; dan
 - V. Melahirkan modal insan yang berilmu, kreatif dan inovatif (KPKK, 2009, November 5)
- 2) Halatuj yang disenaraikan oleh Kementerian Maklumat adalah hampir sama dengan objektif-objektif Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kebudayaan. Halatuj tersebut ialah:
 - I. Memberi penerangan mendalam dan dengan liputan yang seluas mungkin mengenai dasar-dasar dan program-program kerajaan agar memastikan pemahaman orang awam yang maksimum;
 - II. Merangsang minat dan pandangan orang awam agar mencapai perubahan yang selari dengan keperluan kerajaan;
 - III. Menggalakkan kesedaran sivik dan memupuk perkembangan seni dan budaya rakyat Malaysia;
 - IV. Menyediakan elemen-elemen pendidikan popular, maklumat am dan hiburan yang bersesuaian;
 - V. Membantu usaha-usaha perpaduan kebangsaan dalam masyarakat berbilang etnik melalui penggunaan bahasa kebangsaan (dipetik daripada Zaharom, 2002: 118-9).

RUJUKAN

- Anderson, B. (2003). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of nationalism* (13th impression). U.K.: Verso.
- Atkins, W. (2002). *The Politics of Southeast Asia's New Media*. Great Britain: Curzon Press.
- Badan Peguam Malaysia. (2011, November 25). Peaceful Assembly Bill 2011 (PA2011) –Frequently asked questions. *Badan Peguam Malaysia*. Diperolehi daripada: http://www.malaysianbar.org.my/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=3461
- BBC News. (2007, November 27). Malaysia PM issues demo warning. BBC News. Diperolehi daripada: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7114858.stm>
- Bernama. (2012, Ogos 26). Suhakam wants government to review Section 114A of Evidence Act. *Bernama*. Diperolehi daripada: <http://www.bernama.com/bernama/v6/newsgeneral.php?id=689865>
- Cassey, L. (2004). Malaysia: Telecommunications reform and beyond. In Brown, A., Moazzem Hossain, & Duc-Tho Nguyen (Eds.), *Telecommunications reform in the Asia Pasific region* (pp. 229). UK: Edward Elgar Publishing.
- Chan, W. S. (2011, Jun 3). Hata Wahari: Ruang kebebasan hilang selepas Najib memerintah. *Merdeka Review*. Diperolehi daripada: http://www.merdeka.com/bm/news_v2.php?n=11913
- CIJ. (2012, Ogos 14). Soalan-soalan lazim berkaitan Seksyen 114A Akta Keterangan 2012. *Pusat Kewartawanan Bebas (CIJ)*. Diperolehi daripada: <http://stop114a.wordpress.com/2012/08/14/soalan-soalan-lazim-berkaitan-seksyen-114-a-akta-keterangan-2012/>
- Fishman, M. (1981). Crime Waves as Ideology. In Cohen, S., and Young, J. (Eds.), *The Manufacture of News: Social Problem, Deviance and the Mass Media* (Revised Edition). London: Sage Publications.
- Human Rights Watch. (2009). World Report 2009: Malaysia. *Human Rights Watch*. Diperolehi daripada: <http://www.hrw.org/en/node/79333>
- Jun-E, T. and Zawawi, I. (2008). *Blogging and democratization in Malaysia: A civil society in the making*. Petaling Jaya: SIRD.
- Kean, W. (2000). Malaysia: In the grip of the government. In Williams, L. and Rich, R. (Eds.), *losing control: Freedom of the press in Asia*. Australia: Asia Pacific Press.
- KPKK. (2009, November, 5). Fungsi dan Objektif. *Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kebudayaan*. Diperolehi daripada: http://www.kpkk.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=269&Itemid=109&lang=bm
- Kurpius, D. D. (2003). Bucking a trend in local television news: Combating market-driven journalism. *Journalism*, (2003/4/76), 76-94. doi: 10.1177/1464884903004001441
- Lisa, J. A. (2012, Julai 9). PM: ISA scrapped as it gave no political

benefit. *The Malaysian Insider*. Diperolehi daripada: <http://www.themalaysianinsider.com/litee/malaysia/article/pm-isa-scrapped-as-it-gave-no-political-benefit/>

- Malaysiakini. (2011, November 20). 'Peaceful Assembly Bill' to be tabled next week. *Malaysiakini*. Diperolehi daripada: <http://www.malaysiakini.com/news/181907> _____ . (2012, Ogos 14). So what's with the black pop-up? *Malaysiakini*. Diperolehi daripada: <http://www.malaysiakini.com/news/206260> _____ . (2012, Ogos 15). Cabinet did not seek review of Section 114A. *Malaysiakini*. Diperolehi daripada: <http://www.malaysiakini.com/news/206459> _____ . (2012, Ogos 23). How crime statistics can be doctored. *Malaysiakini*. Diperolehi daripada: <http://www.malaysiakini.com/news/206892>
- Media Prima. (n.d.). NTV7. *Media Prima*. Diperolehi daripada: <http://www.mediaprima.com.my/business/ntv7.aspx> _____ . (2010). Giving back: Annual report 09 (m/s. 198). *Media Prima*. Diperolehi daripada: <http://www.mediaprima.com.my/investorcenter/annualreport/2009/AnnualReport-MP09.pdf> _____ . (n.d.). Investor FAQs. *Media Prima*. Diperolehi daripada: http://www.mediaprima.com.my/investorcenter/investor_faqs.aspx
- Murdock, G. (1982). Large corporation and control of the communications industry. In Gurevitch, M., Bennett T., Curran, J. & Woollacott (eds.). *Culture, society and the media*. London: Methuen & Co.
- Mustafa K. A. (2007). Prescribed Truth, Licenced Freedom: The Press in Post-Mahathir Malaysia. In Nalini Rajan (Ed.), *21st Century Journalism in India*. New Delhi: Sage Publications. _____ . (2009). Malaysia Media: From British rule to indigenous control. In Abdul Razak Baginda (Ed.), *Malaysia: At 50 and beyond*. Kuala Lumpur: Malaysian Strategic Research Centre.
- Persekutuan Malaysia. (n.d.). Akta Polis 1967. *Persekutuan Malaysia*. Diperolehi daripada: http://www.sprm.gov.my/images/Act/AKTA%20POLIS_edited.pdf
- Pusat Maklumat Rakyat. (n.d.). Dalam *IKLIK*. Diperolehi daripada: <http://pmr.penerangan.gov.my/index.php/isu-nasional/466-pengenalan-nkra/4808-pointers-6-bidang-keberhasilan-utama-negara-nkra.html>
- Reporters Without Borders (2014). World press freedom index 2014. *Reporters Without Borders*. Diperolehi daripada: <http://rsf.org/index2014/en-index2014.php>
- Roshier, B. (1981). The selection of crime news by the press. In Cohen, S., and Young, J. (Eds.), *The manufacture of news: Social problem, deviance and the mass media* (Revised Edition). London: Sage Publications.
- Safar, H. M., Asiah, S., Gunaratne, S. A. (2000). Malaysia. In Gunaratne, Shelton A (Ed.), *Handbook of the media in Asia* (p.317-49). New Delhi:

Sage Publication.

- Shanmugam, M. (2009, November 30). Umno restructures its business. *The Edge*. Diperolehi daripada: <http://www.theedgemaalaysia.com/first/155217-umno-restructures-its-businesses.html>
- SUARAM. (2008). *Malaysia Human Rights Report 2007: Civil and Political Rights*. Petaling Jaya: SUARAM Komunikasi.
- _____. (2009). *Malaysia Human Rights Report 2008: Civil and Political Rights*. Petaling Jaya: SUARAM Komunikasi.
- _____. (2012, July 9). Malaysian watch movies more than sports. *The Malaysian Reserve*. Diperolehi daripada: <http://themalaysianreserve.com/main/news/corporate-malaysia/1648-malaysians-watch-movies-more-than-sports-says-nielsen-study>
- The Star. (2010, Mac 20). Najib: Press and govt relationship critical. *The Star*. Diperolehi daripada: <http://thestar.com.my/news/story.asp?file=/2010/3/20/nation/5902782&sec=nation> _____ . (2011, September 15). PM announces repeal of ISA, three Emergency proclamations. *The Star*. Diperolehi daripada: <http://thestar.com.my/news/story.asp?sec=nation&file=/2011/9/15/nation/20110915205714> _____ . (2009, Oktober 26). Media Prima to privatise NSTP. *The Star*. Diperolehi daripada: <http://biz.thestar.com.my/news/story.asp?file=/2009/10/16/usiness/4916989&sec=business>
- Thomas, T. (2012, April 21). Is the security offences bill constitutional? *The Malaysian Insider*. Diperolehi daripada: <http://www.themalaysianinsider.com/sideviews/article/is-the-security-offences-bill-constitutional-tommy-thomas/>
- Umi, K. (2006). 'Non' Mediated Images: Public Culture and (State) Television in Malaysia. *The International Communication Gazette*, 68(4), 347-362. doi: 20.2277/2748048506065766
- UNESCO. (n.d.). Public Service Broadcasting. *UNESCO*. Diperolehi daripada: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.phpURL_ID=1525&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- Zaharom, N. (2001). From pedagogy to praxis: Freire, media education, and participatory communication. In Richards, M., Thomas, P. N., and Zaharom Nain (eds.), *Communication and development: The Freirean Connection*. U.S.: Hampton Press.